

K47107309 : สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

คำสำคัญ : วัดกำแพง(คลองบางจาก) / สถาปัตยกรรมและจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัชกาลที่ 3

วรินทร์ วิริยะพาณิชย์ : วัดกำแพง (คลองบางจาก) : สถาปัตยกรรมและวิเคราะห์
จิตรกรรมฝาผนัง (WAT KAMPANG (KLONG BANGJAK) : ARCHITECTURE AND MURAL
PAINTINGS ANALYSIS) อาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์ : รศ.ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์. 94 หน้า.
ISBN 974 – 11 – 6566 – 8

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อการศึกษาเชิงวิเคราะห์และเก็บรวบรวมข้อมูลอย่าง
ละเอียดของวัดกำแพง(คลองบางจาก) ทั้งทางด้านสถาปัตยกรรมและจิตรกรรมฝาผนัง ความ
น่าสนใจของวัดกำแพงคือ การเป็นวัดโบราณที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เป็นวัดขนาดเล็กซึ่งมีที่ตั้ง
เหมือนหลบอยู่ในชอกเล็กๆ ของกรุงเทพฯ ที่ไม่ได้รับความสนใจ และยังไม่ได้รับการสำรวจจาก
กรมศิลปากรหรือแม้แต่ได้รับการศึกษาหรือบันทึกภาพไว้จากแหล่งอื่นๆ แต่หลักฐานทาง
ประวัติศาสตร์อย่างสถาปัตยกรรมและจิตรกรรมฝาผนังของวัดยังคงสภาพเดิมไว้โดยที่ยังไม่ได้รับ
การบูรณะหรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปเป็นแบบสมัยใหม่เหมือนวัดโบราณส่วนใหญ่ในบริเวณ
ใกล้เคียง จึงถือได้ว่าวัดแห่งนี้แหล่งโบราณสถานที่สมบูรณ์และเหมาะกับการศึกษา
รายละเอียดเพื่อกำหนดอายุและบันทึกไว้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อการศึกษาในเชิง
ลึกต่อไป

ผลการศึกษาพบว่าแม้จะเป็นวัดขนาดเล็กแต่มีการวางแผนผังที่ตั้งตัวสมบูรณ์
ลักษณะของสถาปัตยกรรมในเขตพุทธาวาสเมื่อแยกเปรียบเทียบแต่ละสิ่งกับวัดใกล้เคียงหรือวัดที่
สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยเดียวกัน เช่น วัดสุวรรณาราม วัดอรุณราชวราราม วัดเชตุพนวิมลมังคลา
ราม ฯลฯ มีความใกล้เคียงกันมากจนสามารถสรุปได้ว่าสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๓ โดยพิจารณา
ประกอบกับงานตกแต่งด้านอื่นๆ ที่มีอิทธิพลอย่างศิลปะจีนปะปนอยู่อย่างมากซึ่งเป็นแนวพระราช
นิยมในสมัยรัชกาลที่ ๓ นอกเหนือจากนี้ งานด้านจิตรกรรมฝาผนังที่มีการใช้คู่สี เขียว แดง หรือ
การใช้โทนสีสดกว่าเดิม เทคนิคการเขียนในแบบสมัยใหม่อย่างตะวันตกซึ่งมีระยะใกล้ไกล
ทัศนียภาพอย่างเหมือนจริง และการสอดแทรกภาพตลกขบขัน หรือวิถีชีวิตอย่างสามัญชนเพิ่มเข้า
มามากขึ้น ล้วนบ่งบอกว่าเป็นงานในสมัยรัชกาลที่ ๓ ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตบาง
ประการที่อาจชวนให้คิดว่าการซ่อมแซมหรือบูรณะขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ คือภาพนิบาตชาดก
เรื่องจุลปทุมชาดกซึ่งเป็นที่นิยมเขียนในสมัยของพระองค์ และมีปรากฏอยู่ในวัดอื่นๆ ในสมัย
เดียวกัน ตลอดจนเทคนิคการเขียนบางอย่างที่คล้ายกับงานจิตรกรรมฝาผนังที่วัดบางขุนเทียนใน
ซึ่งเขียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ เช่นกัน

ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา ๒๕๔๙

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์.....

K 47107309 : MAJOR : ART HISTORY

KEY WORD : WAT KAMPANG(KLONG BANGJAK) / ARCHITECTURE AND MURAL
PAINTINGS IN THE REIGN OF RAMA III

WIRIN WIRIYAPANICH : WAT KAMPANG (KLONG BANGJAK) :
ARCHITECTURE AND MURAL PAINTINGS ANALYSIS. MASTER'S REPORT ADVISOR :
ASSOC.PROF.SAKCHAI SAISINGHA, Ph.D. 94 pp. ISBN 974 – 11 – 6566 – 8

This research aims to analytically study and collect all details of both architecture and mural paintings of Wat Kampang (Klong Bangjak). This ancient temple has been existed since the age of Ayudhaya. It was attracted by its small size and location which seems to be in the hidden area in the midst of the big town as Bangkok but all ancient remains as both architecture and mural paintings are in the former condition and still not reconstructed into the modern style as the ancient temples nearby. Moreover, this temple is ignored and never be explored by Fine Arts Department or even by any others. By its complete form, this temple is hold to be a good example to be studied for age diversification and recorded all informations and photographs for further study.

Based on the consequences of the study, the characteristic of each architectural objects can specify the primitive ages of construction are in the reign of Rama III by comparing with the temples nearby or the temples which are assumed to be constructed in the same age such as Wat Suwannaram, Wat Arunwanaram, Wat Prachetuphon. In addition, when analyzing along with the decorative objects , it is found to be fully influenced by Chinese arts which is the special royal favour of Rama III. Furthermore, the nature of mural paintings mostly use the couple tone of colours as green-red or the brighter colours than before, the new techniques which was much influenced by western styles namely the insertion of perspectives, the funny scenes and the people's simple way of life were clearly shown. By considering altogether, It is no doubt that all are notified in the age of Rama III. However, there are some remarkable notices like the painting of Nibad Jataka: Julapratum which is so popular in the reign of Rama IV is also written here including some techniques of painting which resembled as Wat Bangkhunthien Nai which was wholly repaired in this reign. This persuades to assume that some parts of mural paintings in Wat Kampang(Klong Bangjak) might be repaired and restored in the reign of Rama IV as well.

Department of Art History Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2006

Student's signature.....

Master's Report Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

แรงบันดาลใจของผู้วิจัยเกิดจากการค้นพบวัดเล็กๆ แห่งนี้โดยบังเอิญ และบังเกิดความรู้สึกประทับใจที่ได้ค้นพบศิลปะอันล้ำค่าของแผ่นดินที่ยังดำรงสภาพเดิมให้ปรากฏอยู่อย่างครบถ้วนทั้งด้านสถาปัตยกรรมและจิตรกรรมฝาผนัง จึงทำให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะบันทึกรายละเอียดเพื่อเก็บไว้เป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ต่อไปภายหน้าก่อนการสูญสลายไปอย่างรวดเร็วตามกาลเวลา และเพื่อเผยแพร่ไปในวงกว้างเพื่อให้นักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้ร่วมชื่นชมสมบัติของชาติและอัจฉริยภาพของบรรพบุรุษ

ความสำเร็จของงานสารนิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบนมัสการท่านพระครูศรีปริยัติยานุรักษ์ ท่านเจ้าอาวาสวัดกำแพง(คลองบางจาก)ที่ได้อำนวยความสะดวกอย่างเต็มที่ในการเข้าศึกษาและบันทึกข้อมูลในพื้นที่แต่ละครั้งรวมทั้งข้อมูลในบทสัมภาษณ์ ขอกราบขอบพระคุณ ศ.ดร.สันติ เล็กสุขุม และ รศ.ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์ อาจารย์ผู้เปรียบเสมือนเป็นลมใต้ปีกของศิษย์ ขอขอบคุณในความเมตตาที่คอยให้คำปรึกษา ชี้แนะ และผลักดันให้งานวิจัยชิ้นนี้ออกมาอย่างสมบูรณ์สมดังที่ตั้งใจ และไม่อาจละเลยที่จะขอขอบคุณอาจารย์รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรืองที่ได้เอื้อเฟื้อรูปและข้อมูลบางประการอันเป็นประโยชน์ ขอขอบคุณน้ำใจจากกัลยาณมิตรอย่างคุณเจนวิทย์ ทองแก้ว คุณศรินยา ปาทา คุณนवलจันทร์ มงคลเจริญโชค และคุณพันธุ์ยุทธ มีชาญเชาว์ รวมทั้งกำลังใจจากเพื่อนร่วมรุ่นทุกท่าน ขอกราบแสดงกตัญญูตเวทีต่อบิดามารดาผู้ให้กำเนิด และบิดามารดาผู้ซบเลี้ยงให้ลูกได้มีเส้นทางชีวิตที่งดงามอย่างวันนี้ และคุณทวีเกียรติ พิตรปรีชา สามีผู้ล่วงลับ แม้จากไปกว่า ๑๔ ปีแต่หัวใจรักไม่เคยเลือนหายไปจากความทรงจำ ที่สุดนี้ขอน้อมอิทธิบาทบรมครูอาจารย์ผู้ก่อตั้งภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะทุกพระองค์และทุกท่านที่ได้วางรากฐานการศึกษาอันทรงคุณเอนกอนันต์ ก่อเกิดปัญญาในวงกว้าง และปลูกจิตสำนึกในความรักและภูมิใจในอดีตที่ยิ่งใหญ่ของศิลปะไทยอันสูงส่ง สมควรเป็นสมบัติที่นำทางแห่งอนาคตและประกาศความเป็นอัจฉริยภาพที่ไม่เคยเป็นรองศิลปะชาติใด